İSLÂM FELSEFESİ TARİHİNE GİRİŞ

Hasan Hüseyin Bircan

4. BASKI

dem

İSLÂM FELSEFESİ TARİHİNE GİRİŞ

© Eserin Her Türlü Basım Hakkı Anlaşmalı Olarak
Ensar Neşriyat'a Aittir.

ISBN : 978-605-4036-42-4
Sertifika No: 17576

Kitabın Adı
İslâm Felsefesi Tarihine Giriş

Yazarı
Hasan Hüseyin BİRCAN

Yayına Hazırlayan
Yrd. Doç. Dr. Mahmut Zengin

Kapak & Sayfa Tasarımı
Zehra Gümüş

Baskı-Cilt
Pasifik Ofset
0212 412 17 77

Dem Yayınları Ensar Neşriyat Tic. A. Ş. Organizasyonudur.

3. Basım
Eylül, 2013

İletişim
Oruç Reis Mah. Giyimkent Sitesi 12.Sok. No:40-42
Esenler / İSTANBUL
www.ensarnesriyat.com.tr e-mail: ensar@ensarnesriyat.com.tr

İSLÂM FELSEFESİ TARİHİNE GİRİŞ

Hasan Hüseyin BİRCAN

Hasan Hüseyin BİRCAN

1963'te Habiller'de doğdu. 1989'da Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. MEB'de bir süre öğretmenlik yaptı. Yüksek lisansı 1993'de Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne bağlı orak bitirdi. 1994 yılında Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat fakültesine araştırma görevlisi olarak girdi. Doktarayı Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstisünde 2001'de bitirdi. 2011'de doçent olan yazar, halen Konya Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Felsefe Bölümünde öğretim üyesidir. Yazarın çeşitli dergilerde yayınlaşmış makaleleri dışında şu kitapları vardır:

İslâm Felsefesinde Mutluluk, İz Yay., İstanbul 2001.

İbn Sina'da Tanrı Evren İlişkisi -ve Şehristani'nin Ona Yönelttiği Eleştirileri-, Bilge Adamlar Yay., Van 2010.

İslâm Felsefesi Üzerine –Makaleler-, Bilge Adamlar Yay., Van 2009.

Ahlâk -el-Ahlâk ve's-siyer fi müdâvâti'n-nüfûs-, (H. H. Bircan, C. Erdemci İbn Hazm'dan Çeviri), Bilge Adamlar Yay., 2. Baskı, Van 2009.

İÇİNDEKİLER

ÜÇÜNCÜ BASKIYA ÖNSÖZ.....11
ÖNSÖZ (İLK BASKI)..... 13
GİRİŞ..... 15

BİRİNCİ BÖLÜM
İSLÂM FELSEFESİNİN MAHİYETİ, DOĞUŞU,
GELİŞİMİ ve KAYNAKLARI

1.İSLÂM MEDENİYETİNDE MEYDANA GELEN FELSEFÎ ÜRÜNLERİN İSİMLENDİRİLMESİ ve İSLÂM FELSEFESİ KAVRAMI.....21
1.1. İslâm'da Felsefi Düşüncenin İsimlendirilişi.....21
1.2. İslâm Felsefesi Kavramı ve Kapsamı.....23
1.2.1. İslâm Felsefesi Kavramı.....23
1.2.2. İslâm Felsefesi Kavramının Kapsamı.....26

2.İSLÂM'DA FELSEFÎ DÜŞÜNCENİN OLUŞUMUNU ETKİLEYEN FAKTÖRLER ve FELSEFÎ DÜŞÜNCENİN BAŞLAMASI.....31

3. İSLÂM FELSEFESİNİN KAYNAKLARI ve GELİŞİMİ.....39
3.1. Dâhilî Kaynaklar: Kur'an, Sünnet ve İslâm 39
3.2. Harici Kaynaklar: Yabancı Kültürlerin Felsefî Mirası.....44
3.2.1. Felsefî Mirası Taşıyan Merkezler.....44
3.2.1.1. İskenderiye 45
3.2.1.2. Urfa ve Nusaybin.....46
3.2.1.3. Antakya 46
3.2.1.4. Cündişâpûr.....47
3.2.1.5. Harran 48
3.2.1.6. Bağdat.....49
3.2.2. Felsefi Mirasın Ait Olduğu Eski Kültürler.....49
3.2.2.1. Hint Düşüncesi ve Kültürü 49
3.2.2.2. İran Düşüncesi ve Kültürü 51
3.2.2.3. Antik Yunan ve Helenistik Felsefe 53
3.2.2.3.1. Eflatun / Platon (Eflatun-i İlâhî) 53
3.2.2.3.2. Aristo (Aristû, Aristutâlis, el-Hakîm) 54
3.2.2.3.3. Plotinus ve Yeni-Eflatunculuk 57
3.3. Felsefenin İslâm Dünyasına Girişi ve Tercümeler.. 59

4. İSLÂM FELSEFESİNİN ÖZGÜNLÜĞÜ 67

5. İSLÂM FELSEFESİNDE "FELSEFE TASAVURLARI" ve İLİM LERİN SINIFLANDIRILMASI 77
5.1. Tanımlar.....77
5.1.1. Felsefe, Hikmet ve Filozof 77
5.1.2. Felsefe'nin Tarifi.....79
5.2. Bir İlimler Sistemi Olarak Felsefe ve İlimlerin Sınıflandırılması..81
5.2.1. İlimler Sistemi Olarak Felsefe 81
5.2.2. İlimler Sınıflaması.....82
5.3. İslâm'da Felsefeye Karşı Yaklaşımlar.....86
5.3.1. Reddedici/Olumsuz Yaklaşımlar.....86
5.3.2. Eleştirel ve Olumlu Yaklaşımlar 88
5.3.3. Gazzâli'nin Yaklaşımı.....90

İKİNCİ BÖLÜM
İSLÂM FELSEFESİNİ TEŞEKKÜL ETTİREN FİLOZOFLAR VE BAZI FELSEFE PROBLEMLERİ

1. İLK İSLÂM FİLOZOFU: KİNDÎ 97
1.1. İlk İslâm Filozofu 97
1.2. Hayatı ve Eserleri 99
1.3. Felsefe ve Hakikat 101
1.4. Teoloji Olarak Metafizik: el- Felsefetü'l-ûlâ 103
1.5. Ahlâk: Üzüntüden Kurtulmanın Yolları 107
1.6. Etkisi 113

2. BİR NATÜRALİST: EBÛ BEKİR ZEKERİYA er-RÂZÎ 115
2.1. Râzî'nin Hayatı ve Eserleri 115
2. 2. Beş Ezeli İlke ve Yaratılış 117
2.3. Nübüvvetin/Peygamberliğin İnkârı 120
2.4. Ahlâk Felsefesi: Ruhânî Tabâbet 122

3.FELSEFENİN İKİNCİ ÖĞRETMENİ: FÂRÂBÎ 127
3.1. İslâm Felsefesinde Temel: Fârâbî 127
3.2. Hayatı ve Eserleri 129
3.3. Mantık, Dil ve Felsefe 131
3.4. Metafizik; Tanrı, Tanrı-Âlem İlişkisi ve Sudûr Teorisi 135
3.4.1. Metafizik, Tanrı ve Tanrının Ispatı 135
3.4.2. Tanrı-Âlem İlişkisi ve Sudûr Teorisi 138
3.5. Psikoloji, Epistemoloji ve Ahlâk 141
3.5.1. İnsan Nefsinin Güçleri ve Fonksiyonları 141
3.5.2. Akıl Gücü ve Akıl Gücünün Yetkinlik Dereceleri 144
3.5.3. Faal Akıl, Faal Akılla İttisal ve Mutluluk 146
3.5.4. Ahlâk ve Mutluluk 150
3.6. Toplum ve Siyaset 155
3.6.1. Erdemli Toplum: Kuruluşu ve Nitelikleri 155
3.6.2. Erdemli Toplumun Kurucu İlk Başkan ve Diğer Yöneticileri 157

3.6.2.1. Kurucu İlk Başkan: er-Reîsü'l Evvel (Filozof ve Peygamber) 157
3.6.2.2. İkinci Dereceden Yöneticiler 164
3.6.3. Erdemli Topluma Zıt Toplumlar....166
3.6.3.1. Câhil Toplum ve Çeşitleri....166
3.6.3.2. Fâsık, Mütebeddile ve Dâlle Toplumlar 169

4. İSLÂM FELSEFESİNİN EN BÜYÜK ÜSTADI: İBN SÎNÂ...173
4.1. Hayatı ve Eserleri 173
4.2. Önemi ve Etkisi 175
4.3. İnsan Görüşü (Psikoloji, Eskatoloji ve Ahlâk) 179
4.3.1. Nefs ve Beden Olarak İnsan 179
4.3.2. İnsan Nefsinin Güçleri ve Fiilleri 182
4.3.2.1. Nefsin İdrak Güçleri ve Fiilleri....182
4.3.2.2. Nefsin Hareket Güçleri ve Ahlâk....187
4.3.2.3. Akıl Gücü ve Yetkinliği....194
4.3.4. Epistemoloji (Düşünme ve Hads) 197
4.3.5.İnsan Nefsinin Bedenden Ayrıldıktan Sonraki Durumu (Mead)....203
4.4. Metafizik: Teoloji, Ontoloji ve Sudûr 207
4.5. Kötülük Problemi....213
4.6. Din Felsefesi: Nübüvvet ve Din....217

5. FELSEFENİN EN BÜYÜK YORUMCUSU: İBN RÜŞD 223
5.1. Hayatı ve Eserleri 223
5.2. İbn Rüşd, Şerh ve Aristo 226
5.3. Metafizik: Tanrı, Âlem, Tanrı-Âlem İlişkisi....229
5.3.1. Metafizik, Varlık ve Tanrı 229
5.3.2. Tanrı-Âlem İlişkisi 232
5.3.2.1. Kumûn ve İbda' Nazariyeleri ve İbn Rüşd....232
5.3.2.2. Sudûr Teorisi ve İbn Rüşd 234
5.3.2.3. Sürekli Yaratma ve Âlemin Kıdemi ve Hudûsu.238
5.4. Epistemoloji: Akıl ve Faal Akılla İttisal....242

5.4.1. Nefsin Akıl Dışındaki İdrak Güçleri ve Bilgi.....242
5.4.2. Akıl, Faal Akılla İttisal ve Bilgi 246
5.5. Din/Vahiy ve Felsefe/Akıl İlişkisi ve İbn Rüşd.....249

6. İŞRÂK FELSEFESİNİN KURUCUSU: SÜHREVERDÎ (ŞEYHÜ'L-İŞRÂK).....263
6.1. Sühreverdî'nin Hayatı ve Eserleri 263
6.2. İşrâk ve İşrâkîlik.....266
6.3. İşrâkîliğin Kaynakları.....268
6.4. İşrâkîliğin İslâm Felsefesi İçindeki Yeri 272
6.5. İşrâkîlikte Bilgi ve Yöntem 277
6.6. Ontoloji Ya da Nur Metafiziği.....285
6.6.1. Sühreverdî'de Varlığın Unsurları.....285
6.6.1.1. Nûr (Aydınlık) 285
6.6.1.2. Zulmet (Karanlık).....291
6.6.2. Nurlar Hiyerarşisi ve Sudûr Nazariyesi 295
6.7. Doğu-Batı Sembolizmi ve Kurtuluş 306
6.8. Sühreverdî Sonrası İşrâk Felsefesi 313

7. SONUÇ ve İSLÂM FELSEFESİNİN BATI DÜŞÜNCESİNE ETKİSİ.....317

8. KAYNAKÇA.....323

ÜÇÜNCÜ BASKIYA ÖNSÖZ

Bilindiği gibi, bir disiplin olarak "Felsefe Tarihi", herhangi bir tarihten oldukça farklı bir alandır. Felsefe Tarihi felsefenin tanımlanması, çeşitli filozof ve felsefe okullarının düşüncelerinin kronolojiyi de dikkate alarak değerlendirip benzerlik ve farklılıklarının ortaya konulması gibi oldukça çetrefilli ve çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Ancak hatırda tutulmalıdır ki Felsefe Tarihi, söz konusu düşünsel çabaların ansiklopedik olarak bir araya toplanmasıyla oluşan bir alan değildir; o, felsefenin tanımlanması, neyin felsefeye dâhil neyin ise dâhil olmadığının belirlenmesi, filozofların felsefenin problemlerini çözme girişimlerini ve metinlerinin tarihsel toplumsal iç bağlantıları açısından değerlendirilmesi, felsefî çözüm denemelerinin birbirine etkileri ve benzerlik ve farklılıklarının gösterilmesi gibi birçok önemli felsefî problemle yüz yüzedir. Kısaca ve genel olarak söyleyecek olursak, Felsefe Tarihi, felsefenin temel problemleri olan varlık, bilgi ve değerle ilgili problemleri ve bu problemler yanında filozofun içinde doğduğu sosyo-kültürel bağlamla ilgili sorunları belli yöntemle, felsefî bakış tarzıyla inceleyip değerlendiren ve bu değerlendirmenin sonuçlarını sistematikleştirmeye çalışan bir disiplindir. Bu yönüyle Felsefe Tarihi, felsefe çalışmanın bir başlangıcı, aralarındaki disipliner farklılığı göz ardı etmemek kaydıyla bir nevi bir "Giriş" olarak görülebilir. Ancak altını çizelim ki, Felsefe Tarihi, bir disiplin olarak, "Felsefeye Giriş" değildir.

İşte bu çalışma daha önce İslâm felsefesine "bir nevi bir giriş olsun" için Ensar Yayınları tarafından ilk iki baskısı ***"İslâm Felsefesine Giriş"*** adıyla yayımlanmıştı. Ancak bu baskıda adı değiştirilip ***"İSLÂM FELSEFESİ TARİHİNE GİRİŞ"*** olarak okuyucuya sunulmaktadır. Bu değişikliğin en önemli nedeni, bazı hocalarımın haklı eleştiri ve önerileridir ki onlara burada bir kez daha teşekkür ediyorum. Değişikliğin bir başka önemli nedeni de disipliner bir karışıklığa yol açmamaktır.

Bu baskıdaki en önemli değişiklik, önceki baskılarda hep bir eksiklik olarak gördüğümüz Sühreverdî düşüncesinin yani İşrâkîliğin eklenmesidir. Umarız ki, kitabın sınırlarının el verdiği ölçüde, İslâm düşüncesi içinde önemli bir yeri olan bu felsefenin tasvirine de bir giriş yapılabilmiştir.

Diğer bir husus da şudur: Kitabın tamamı yeniden okunarak tashih ve redakte yapılmış ve dolaysıyla sayfa yapısı yeniden düzenlenmiştir. Bu çabaya katkılarından dolayı özellikle kıymetli Tahir KARAÇ'a ve diğer dostlarıma teşekkür ediyorum. Ayrıca hiç biriyle bu zamana kadar yüz yüze tanışmadığım Ensar yayınlarının değerli çalışanlarına da, titiz uğraşı ve çabalarından dolayı teşekkürlerimi sunuyorum.

Şüphesiz bu çalışma son derece sınırlı bir çalışmadır. Ancak umudumuz odur ki oldukça ihmal edilmiş bir alan olarak İslâm Felsefesinin anlaşılmasına da küçük bir katkı sağlamaktadır. Her şeyi yaratan sadece ve sadece Allah'tır; bu nedenle hamd da sadece O'na aittir.

20.09.2012

Meram-KONYA

H. Hüseyin BİRCAN

ÖNSÖZ (İLK BASKI)

İslâm felsefesi ne demektir? Gelişimi nasıl olmuştur? Kaynakları nelerdir? Temsilcileri kimlerdir? İslâm medeniyeti ve düşüncesi içindeki yeri nedir; dün ve bugün için bir değer taşımakta mıdır? Bu çalışmada, bu ve benzeri soruların cevabı kısmen bulunabilecek. Ancak bu "giriş"in de kendilerine çok şey borçlu olduğu "kaynakçada" gösterilen çalışmalara müracaat eden bir okuyucu, daha tatmin edici cevapları, oralarda bulacaktır.

İslâm felsefesi her şeyden önce bir "felsefe"dir. İslâm medeniyeti ve genel felsefe tarihi içinde kritik roller üslenmiş bir mirası temsil etmektedir. Bu mirasa bir "giriş" olan bu çalışma, onun ortaya konulması için yapılmış çalışmalara müracaatla vücud bulmuştur. Bu nedenle o eserlerin sahiplerinden vefat edenlere "rahmet", yaşayanlara "hasene" dilemeyi dinî bir ödev olarak görüyorum. Eklemem gerekir ki çalışmanın bu hale gelişinde Neslihan, Ayşe, Ali, Cahit ve İzzet'in takdir ve neşeyle hatırlanacak özverileri olmuştur; onlara her zaman minnettarım. Çalışmayı okuyup katkıda bulunan M. Şirin Çıkar ve İzzet Gülaçar'a; titiz çalışmalarından dolayı yayın evinin tüm mensuplarına teşekkür ediyorum. Hamd ise Bâri Teâla'ya aittir. Yararlı olması dileklerimle…

20.11.2007

İskele-VAN

H. Hüseyin BİRCAN

GİRİŞ

İslâm felsefesi alanındaki ilk çalışmalar 19. yüzyılın ilk yarısından itibaren oryantalistler tarafından yapılmıştır. Özellikle ilk dönem oryantalistlerin çalışmaları, kolonyal dönemin mantalitesini bütün yönleriyle yansıtmaktadır. 19. yüzyılın sonlarına doğru ise, siyasî ve ekonomik alandaki zihniyet kırılmasına paralel olarak ve özellikle Ortaçağ araştırmacılarının çalışmalarıyla bakış açılarında olumlu yönde değişmeler ortaya çıkmaya başlamıştır. Bununla birlikte, doğal olarak taşıdıkları kültürün, İslâm'la ve İslâm düşüncesi karşısında, tarihten tevarüs ettikleri "öteki" tasavvurundan büsbütün de kurtulamamışlardır. Ancak yine de teslim etmek gerekir ki, onlardan öğreneceğimiz daha çok şey vardır. Çünkü özellikle ülkemizde İslâm felsefesi ile ilgili çalışmaların tarihi yenidir. Nitelikli çalışmaların tarihi ise çok daha yenidir. Ancak özellikle son onlu yıllarda yapılan çalışmalarda niteliksel ve niceliksel olarak bir artış da vardır ki, bu sevindirici bir durumdur.

Bununla birlikte İslâm felsefe mirasını doğru bir şekilde anlayıp yorumlama ve onun geliştirilip güncelleştirilebilmesi için alınması gereken daha çok mesafe vardır. Bunlardan ilki ve en önemlisi çok acil ve hızlı bir şekilde İslâm filozoflarının eserlerinin ve diğer İslâm düşünce klasiklerinin yetkin tercümelerinin yapılması gerekmektedir. Burada belirtelim ki sevindirici gelişmeler de yaşanmaktadır ki, bu zorlu işe kalkışarak felsefi metinleri tercüme edenlere ve bu tercümeleri yayınlayan yayın evlerine saygı duymamak mümkün değildir. Bu konudaki gelişmeler, diğer dillerde İslâm felsefesi üzerine yapılan çalışmaların

tercümeleriyle de taçlanmaktadır. İkinci olarak, tercümelerle sınırlı kalınmayıp filozofların sistemleri bütün yönleriyle tekrar tekrar ortaya konulmalı, geliştirilip diğer dillerle birlikte bir de Türkçede *güncellenmesi* gerekmektedir.

Bununla birlikte ülkemizdeki entelektüel düzeyin neleri işaret ettiği bilinmektedir. Artık açıkça ve acılarla tecrübe etmiş bulunuyoruz ki, Batı'nın neredeyse terk ettiği yargıları sürdürerek, İslâm felsefesini görmezden gelmekle ya da İslâm dünyasında oluşturulmuş "haricî düşünce, idhal edilmiş düşünce" (ki bu küfürle aynı anlama gelmekte) yaftasına sarılarak en iyimser ifadeyle *tembelliği* sürdürmekle bir yere varılamamaktadır. Bu nedenle, düştüğü her yeri her bakımdan yeşertmiş ve canlandırmış İslâm düşünce mirasının, en hor görülen, ama en çok etkilenilen ve dolayısıyla harekete geçireni olarak İslâm felsefe mirasının bizim zihni alanımıza da saçılmasına fırsat tanımak durumundayız. Bu fırsatı saçacak yegâne espri, "hakikat peşinde olmak ve hakikate uygun davranma kararlılığında olmaktır." O yaşayan bir gelenektir ve "ziyaretçi"lerini beklemektedir.

Dimitri Gutas'ın da dediği gibi, İslâm kültürünü biçimlendirmede on asırdan fazla kritik bir rol oynamış olan felsefî gelenek, son derece zengin, bir o kadar da ileri düzeyde etkin ve büyük ölçüde özerk bir entelektüel harekettir. Ne yazık ki bu gelenek Doğuda da Batıda da yeteri kadar bilinmemektedir. Doğuşundan itibaren geliştiği medeniyette de zaman zaman meşruiyet problemiyle karşılaşan bu düşünce, söz konusu medeniyetin en çok ihmal edilen ve olumsuz yargılarla değerlendirilen düşünce dinamiklerinden birisi olmuştur ve olmaya da devam etmektedir. Bu durumun en önemli sebeplerinden biri İslâm felsefesi hakkında çalışan oryantalistler tarafından oluşturulan yargılar ise de, bunun hala devam ettirilmesi, onun değerini ortaya koyan son dönemlerdeki bilimsel çabalara rağmen, hakkındaki çalışmaların belli bir düzeye ulaşmamış olmasıdır.

Türkiye özeline gelindiğinde ise, belirtildiği gibi, İslâm felsefesinin temel eserlerinin çoğunun Türkçeye çevrilmemiş olması, ülke-

miz entelektüel hayatına katkısının önündeki en önemli engel olarak durmaktadır. Oysa günümüzde neredeyse bitkisel hayata mahkûm edilmiş olan İslâm'ın medeniyet kurucu değerleri, eğer ihya edilmek isteniyorsa, İslâm felsefesi ve bilim tarihi, yalnızca bunun mümkün olduğunu ispat etmekle kalmamakta, aynı zamanda bunun nasıl mümkün olacağına dair ipuçlarını da içermektedir (Kutluer, 2001: 89). İslâm toplumlarında "dahilî/şer'î/dinî" ilimlerden sayılan kelam, fıkıh, hadis gibi ilimlerin yanında, "haricî/insanî/felsefî" ilimlerden sayılan İslâm'daki felsefî düşüncenin kıymetinin anlaşılması için ise, onu yetkin bir şekilde taşıyıp geliştiren ve aynı yetkinlikte onu eleştirerek yaygınlaşmasına sebep olan hakikat taşıyıcısı, hikmet sever insanların kaybolmasından sonraki İslâm düşüncesine bakmak yeterli olacaktır.

Leaman'ın ifadeleriyle (Leaman, 2007: 27), İslâm felsefesi öncelikli olarak bir felsefedir, dolayısıyla bunu anlamak için kullanılacak teknikler de rasyonel olmak durumundadır. Kesinlikle söyleyebiliriz ki, İslâm felsefesinde tek bir felsefî yaklaşım yoktur; daha çok düşünürlerin kendi özel bakış açılarına dayanan birçok farklı teknik vardır. Yaklaşımların oldukça fazla oluşu, bir kimseyi bu felsefenin İslâmiliği konusunda kuşkuya düşürebilir; çünkü biz bu etiketin nasıl felsefe yapacağımıza ilişkin bir ortak görüş ya da fikir birliğini temsil etmesini bekleriz. Ancak böyle bir beklenti boşunadır. Zira İslâm felsefesi tek bir çizgide görülecek belli bir grubun düşüncesini temsil etmemektedir. İslâm felsefesinin genişliği, İslâm'ın da bir öğesi olduğu kültür çeşitliliğini temsil etmektedir.

Bu nedenle burada biz, bunu yansıtabileceğini umduğumuz bir plan ve yöntem takip etmeye çalıştık. İlk bölümde İslâm'da felsefî düşüncenin isimlendirilişi, İslâm felsefesi kavramı ve kapsamını, İslâm felsefesinin gelişimini ve kaynaklarını, özgünlüğünü ve İslâm felsefesinde "felsefe"den neyin anlaşıldığını belirlemeye çalıştık. İkinci bölümde ise yukarıda sözü edilen çeşitliliğinden ve değerinden bir nebze olsun için, İslâm felsefesinin problemlerini, seçilen filozofların görüşleri bağlamında incelemeye çalıştık.

Burada belirtelim ki filozofların seçiminde gözetilen amacı hem her filozofla ilgili olarak ilgili kısımda belirttik hem de başlıklara yansıtmaya çalıştık. İslâm felsefesi denilince akla gelen "ilk isimler" bunlar olmakla birlikte, şüphesiz anılması gereken daha başka ilk isimler vardır. Âmirî (öl: 991), İhvânü's-safâ (X. Yüzyıl), Gazzâlî (öl: 1111), İbn Bacce (öl: 1139), İbn Tufeyl (öl: 1185/6), Sühreverdî (öl: 1191), Tûsî (öl: 1272), İbn Haldun (öl: 1406), Devvânî (öl: 1501), Kınalızâde Ali (öl: 1572) bunlardan bir kaçıdır. Bu geleneğe doğrudan veya dolaylı olarak dâhil olan düşünür ve yazarların kronolojik bir listesi için bk. Adamson-Taylor, 2007: XIX-XXII.

Şüphesiz son derece sınırlı olan bu çalışma İslâm felsefesinin amaçlanan değerini ortaya koymakta bile yetersizdir. Ancak belli bir dikkatin ve önem vermenin sonucu olarak hazırlandığından da şüphe duyulmamalıdır.

İslâm felsefesi her şeyden önce bir "felsefe"dir. İslâm medeniyeti ve genel felsefe tarihi içinde kritik roller üslenmiş bir mirası temsil etmektedir. Özellikle İslâm kültürünü biçimlendirmede on asırdan fazla kritik bir rol oynamış olan İslâm felsefesi geleneği, son derece zengin, bir o kadar da etkin ve büyük ölçüde özerk bir entelektüel harekettir. Ne yazık ki bu gelenek Doğuda da Batıda da yeteri kadar bilinmemektedir. Doğuşundan itibaren geliştiği medeniyette de zaman zaman meşruiyet problemiyle karşılaşan bu düşünce, söz konusu medeniyetin en çok ihmal edilen ve olumsuz yargılarla değerlendirilen düşünce dinamiklerinden birisi olmuştur ve olmaya da devam etmektedir. Bu durumun en önemli sebeplerinden biri İslâm felsefesi hakkında çalışan oryantalistler tarafından oluşturulan yargılar ise de, bunun hala devam ettirilmesi, son dönemlerdeki onun değerini ortaya koyan bilimsel çalışmalara rağmen, hakkındaki çalışmaların belli bir düzeye ulaşmamış olmasıdır.

Bu çalışma, İslâm felsefesinin tarihine bir giriştir; onu teşekkül ettiren büyük filozofları esas alarak onun değerini ve ele aldığı temel problemleri göstermeyi amaçlamaktadır. Gerçekten de düştüğü her yeri her bakımdan yeşertmiş ve canlandırmış İslâm düşünce mirasının en hor görülen, ama en çok etkilenilen ve dolayısıyla harekete geçireni olarak İslâm felsefe mirasının bizim zihni alanımıza da saçılmasına fırsat tanımak durumundayız. Bu fırsatı saçacak yegâne espri ise, filozoflarımızın ısrarla altını çizdiği gibi "hakikat peşinde olmak ve hakikate uygun davranma kararlılığında olmaktır." Kısaca İslâm Felsefesi yaşayan bir gelenektir ve "ziyaretçi"lerini beklemektedir.

ISBN 978-605-4036-42-4

9 786054 036424

www.ensarnesriyat.com.tr

online alışveriş
ensarkitap.com